

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ

॥ puruṣasūktam ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ

॥ puruṣasūktam ॥

॥ hariḥ o(4)m ॥

saḥasrā śīrṣā puruṣaḥ |
saḥasrākṣaḥ saḥasrāpāt |
sa bhūmiḥ viśvatō vṛtvā |
atyatiṣṭhaddaśāṅgulaḥ |
puruṣa ēvēdaḡ sarvām |
yadbhūtaḥ yacca bhavyām |
utāmṛtatvasyēśānaḥ |
yadannēnātirōhāti |
ētāvānasya mahimā |
atō jyāyāḡśca pūruṣaḥ || 1 ||

pādō'sya viśvā bhūtāni |
tripādāsyāmṛtaḥ divi |
tripādūrdhva udaitpuruṣaḥ |
pādō'syēhābhāvātpunaḥ |
tatō viṣvaṅvyākramat |
sāśanānaśanē abhi |

tasmādvirāḍajāyata |
virājō adhi puruṣaḥ |
sa jātō atyaricyata |
paścādbhūmimathō puraḥ || 2 ||

yatpuruṣeṇa haṁviṣā |
dēvā yajñamatānvata |
vaśantō aśyāsīdājyām |
grīṣma idhmaśśaraddhaṁviḥ |
saptāsyāsanparidhayaḥ |
trissapta samidhaḥ kṛtāḥ |
dēvā yadyajñam tānvānāḥ |
abādhnanpuruṣam paśum |
taṁ yajñam baṛhiṣi praukṣaṇ |
puruṣam jātamaḡrataḥ || 3 ||

tēnā dēvā ayajanta |
sādhyā ṛṣayaśca yē |
tasmādyajñāthsarvahutaḥ |
sambhṛtaṁ pṛśadājyam |
paśūgstāgścakrē vāyavyāṇ |
āraṇyāngrāmyāśca yē |

tasmādyajñāthsārvaḥutaḥ |
ṛcassāmāni jajñirē |
chandāḡsi jajñirē tasmāt |
yajustasmādajāyata || 4 ||

tasmādaśvā ajāyanta |
yē kē cōbhayādātaḥ |
gāvō ha jajñirē tasmāt |
tasmājātā ajāvayaḥ |
yatpuruṣaṃ vyādadhuḥ |
kaṭidhā vyakalpayaṇ |
mukhaṃ kimāsyā kau bāhū |
kāvūrū pādāvucyētē |
brāhmaṇō'sya mukhamāsīt |
bāhū rājanyaḥ kṛtaḥ || 5 ||

ūrū tadāsyā yadvaiśyaḥ |
padbhyāḡ sūdrō ajāyata |
candramā manāsō jātaḥ |
cakṣōssūryō ajāyata |
mukhādindraścāgniścā |
prāṇadvāyurajāyata |

nābhyā āsīdantarikṣam |
śīrṣṇō dyaussamāvartata |
padbhyāṃ bhūmirdiśāśśrōtrāt |
tathā lōkāg akalpayan || 6 ||

vēdāhamētaṃ puruṣaṃ mahāntām |
ādityavarṇaṃ tamāstu pārē |
sarvāṇi rūpāṇi vicitya dhīrah |
nāmāni kṛtvā bhivadaṇ yadāstē |
dhātā purastādyamūdājahārah |
śakraḥ praviḍvānpradiśāscatāsrah |
tamēvaṃ vidvānamṛtā iha bhāvati |
nānyaḥ panthā ayanāya vidyatē |
yajñēna yajñamayajanta dēvāḥ |
tāni dharmāṇi prathamānyāsan |
tē ha nākam mahimānāssacantē |
yatra pūrvē sādhyāssanti dēvāḥ || 7 ||

adbhyassambhūtaḥ pṛthivyai rasācca |
viśvakārmaṇassamāvartatādhi |
tasya tvaṣṭā vidadhadrūpamēti |
tatpuruṣasya viśvamājānamagrē |

vēdāhamētam puruṣam mahāntam |
ādityavarṇam tamasaḥ parastāt |
tamēvaṃ vidvānamṛtā iha bhāvati |
nānyaḥ panthā vidyatē'yanāya |
prajāpātīscarati garbhē antaḥ |
ajāyamānō bahudhā vijāyatē || 8 ||

tasya dhīrāḥ pariḥānanti yōnim |
maricīnām padamicchanti vēdhasaḥ |
yō dēvēbhya ātāpati |
yō dēvānām purōhitaḥ |
pūrvō yō dēvēbhyō jātaḥ |
namō rucāya brāhmāyē |
rucam brāhmaṃ janayantaḥ |
dēvā agrē tadābruvan |
yastvaivaṃ brāhmaṇō vidyāt |
tasya dēvā asanvaśē || 9 ||

hrīśca tē lakṣmīśca patnyaū |
ahōrātrē pārśvē |
nakṣātrāṇi rūpam |
aśvinau vyāttam |

iṣṭaṃ maṇiṣāṇa |
aṃuṃ maṇiṣāṇa |
sarvaṃ maṇiṣāṇa || 10 ||

|| *iti puruṣasūktaṃ samāptam* ||